

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

BS/149/133/94

MIĘDZY NIEMCAMI A ROSJĄ- OCENA MIĘDZYNARODOWEGO BEZPIECZEŃSTWA POLSKI

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ '94

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Ostatnie kilka lat to okres kształtowania się nowej mapy politycznej Europy. Wśród sąsiadów Polski pojawiły się nowe państwa powstałe po rozpadzie ZSRR i podziale Czechosłowacji, nastąpiło zjednoczenie Niemiec. Zmienia się też układ sił w Europie - kraje dawnego bloku socjalistycznego szukają w niej swego miejsca, na nowo też definiują swoje interesy i opcje polityczne, starają się o wejście do nowych sojuszy.

Czy w obecnej sytuacji czujemy się bezpiecznie? Czy myśleniu o naszym miejscu w Europie towarzyszą obawy o utratę suwerenności politycznej czy gospodarczej? Jak postrzegamy sytuację u naszych największych sąsiadów, jak odczuwamy jej wpływ na to, co dzieje się w Polsce? Odpowiedzi na te pytania dostarcza sondaż CBOS¹.

Polacy o bezpieczeństwie kraju

Jak wynika z ostatnich badań², w porównaniu z rokiem ubiegłym wzrósł ogólny poziom akceptacji międzynarodowego otwarcia się Polski. Polacy chcieliby ściślejszej współpracy gospodarczej i politycznej z innymi krajami. Ten optymizm znajduje swoje odbicie w ocenie sytuacji międzynarodowej Polski - ponad połowa badanych sądzi, że jest ona lepsza niż przed rokiem.

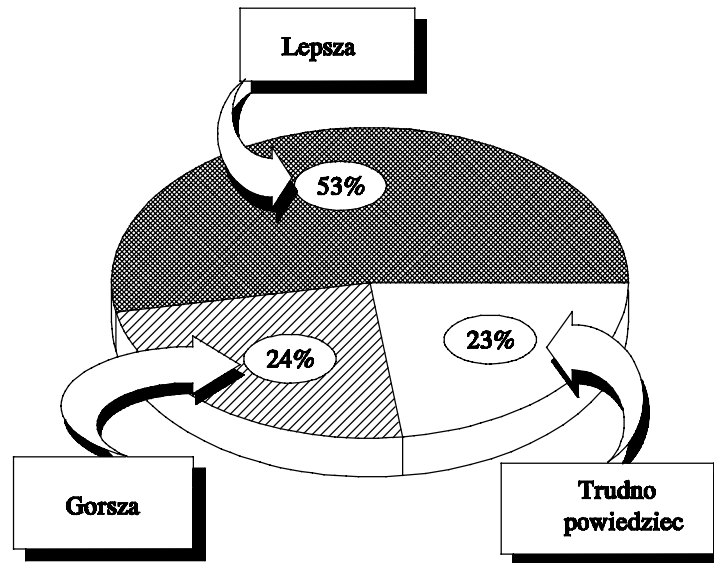
---

¹Badanie "Świat wokół nas"(7) zrealizowano w dniach 23-27 czerwca '94, na 1157-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

²Komunikat CBOS "Miejsce Polski w Europie - pożądana partnerzy gospodarczy i polityczni", sierpień '94.

CBOS

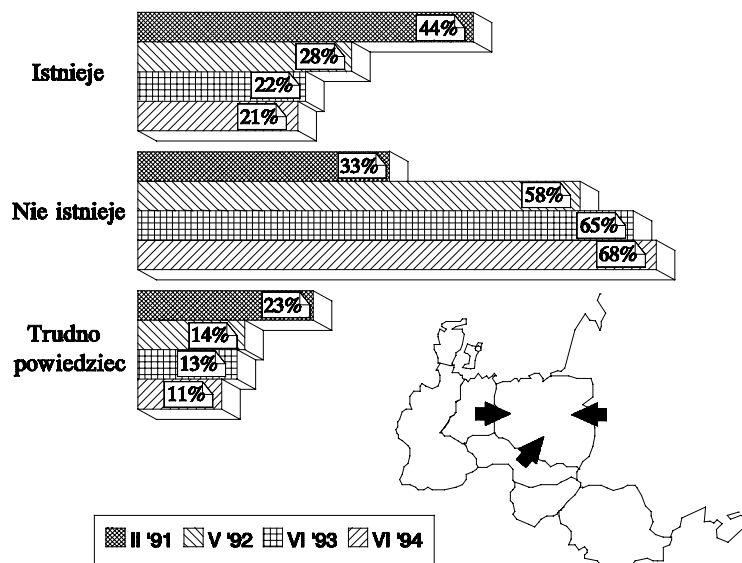
RYS. 1. CZY, PANA (I) ZDANIEM, OBECNIE MIĘDZYNARODOWA SYTUACJA POLSKI JEST LEPSZA CZY TEŻ GORSZA NIŻ BYŁA ROK TEMU?

Zdecydowana większość obywateli jest przekonana, że Polsce nie zagraża dziś utrata niepodległości. Jednak w opinii co piątego Polaka takie zagrożenie ciągle istnieje.

CBOS

RYS. 2. CZY W CHWILI OBECNEJ ISTNIEJE CZY TEŻ NIE ISTNIEJE ZAGROŻENIE DLA NIEPODLEGŁOŚCI POLSKI?

Porównując wyniki badań z ubiegłych lat możemy stwierdzić, że poczucie zagrożenia jest obecnie udziałem znacznie mniejszej części społeczeństwa niż to miało miejsce jeszcze trzy lata temu.

Nie ulega kwestii, że obawy Polaków w znacznej mierze rozproszył rozpad Związku Radzieckiego. Świadczą o tym diametralnie odmienne oceny bezpieczeństwa Polski w 1991 roku i w 1992 (maj), czyli przed i po rozpadzie imperium. Dalsze zmniejszanie się poczucia zagrożenia utratą suwerenności to, jak można sądzić, wynik pewnej stabilizacji sytuacji Polski w Europie. Warto jednak zauważyć, że choć większość Polaków (61%) sądzi, że drogą do zapewnienia krajowi bezpieczeństwa jest ubieganie się o przyjęcie do NATO, to pierwszy krok w tym kierunku, jakim było podpisanie "Partnerstwa dla pokoju", nie wpłynął w znaczący sposób na wzrost poczucia bezpieczeństwa. Wyniki sondażu (z czerwca '93) przeprowadzonego przed podpisaniem tej umowy prawie nie odbiegają od dzisiejszej oceny sytuacji. Można zatem przypuszczać, że choć - zdaniem Polaków - podpisanie "Partnerstwa dla pokoju" rokuje pomyślnie na przyszłość (ponad połowa ankietowanych sądzi, że daje nam to szansę na pełne członkostwo w NATO), to z deklaracjami tam zawartymi nie wiąże się zbyt poważnych oczekiwań, a samo "Partnerstwo" nie jest odbierane jako gwarancja zachowania niepodległości.

Częstszemu dostrzeganiu zagrożeń dla niepodległości sprzyjają starszy wiek badanych i - co się z tym wiąże - większe doświadczenia życiowe oraz niski poziom dochodów. Nieco częściej o istnieniu zagrożenia dla niepodległości mówią kobiety niż mężczyźni, co z kolei można tłumaczyć ich generalnie mniejszym poczuciem bezpieczeństwa. Nieco częściej dostrzegają istnienie zagrożeń dla suwerenności państwa osoby śledzące z uwagą wydarzenia polityczne w kraju i za granicą.

Kto nam zagraża?

Podobnie jak w ubiegłych latach, prosiliśmy badanych o wskazanie rodzajów zagrożeń naszego bezpieczeństwa i suwerenności ³.

Ankietowani wymieniali zagrożenia zewnętrzne (podawano przykłady konkretnych państw) oraz wewnętrzne.

Wśród zagrożeń z zewnątrz najczęściej (48%) mówiono o Rosji i państwach byłego ZSRR. O niebezpieczeństwach płynących "ze Wschodu" Polacy są dziś przekonani dużo częściej niż przed rokiem - wówczas zagrożenie ze strony państw byłego ZSRR, w tym Rosji, uosabiającej dawne imperium, wymieniło 29% ankietowanych. Na wzrost poczucia zagrożenia wpłynęło zapewne pojawienie się mocarstwowych, a nawet imperialnych tonów w polityce zagranicznej Rosji - przede wszystkim zdecydowane i skuteczne weto wobec starań Polski i innych państw byłego Układu Warszawskiego o przyjęcie do NATO.

W porównaniu ze skalą poczucia zagrożenia ze strony Rosji i państw byłego ZSRR dużo mniejszy wydaje się niepokój związany z innym historycznym źródłem niebezpieczeństw dla naszej niepodległości - Niemcami. Takiego zagrożenia obawia się 19% ankietowanych (wzrost wskazań w stosunku do roku ubiegłego o 6 punktów procentowych).

Źródłem zagrożeń naszej suwerenności badani (7%) upatrywali również w innych krajach zachodnich. Można przypuszczać, że takie poczucie było wyrazem obawy przed dominacją ekonomiczną.

Jako wewnętrzne przyczyny zagrożeń dla niepodległości najczęściej wymieniano: konflikty wewnętrzne i walkę o władzę (7%), złą politykę rządu (4%) oraz sytuację gospodarczą kraju (4%).

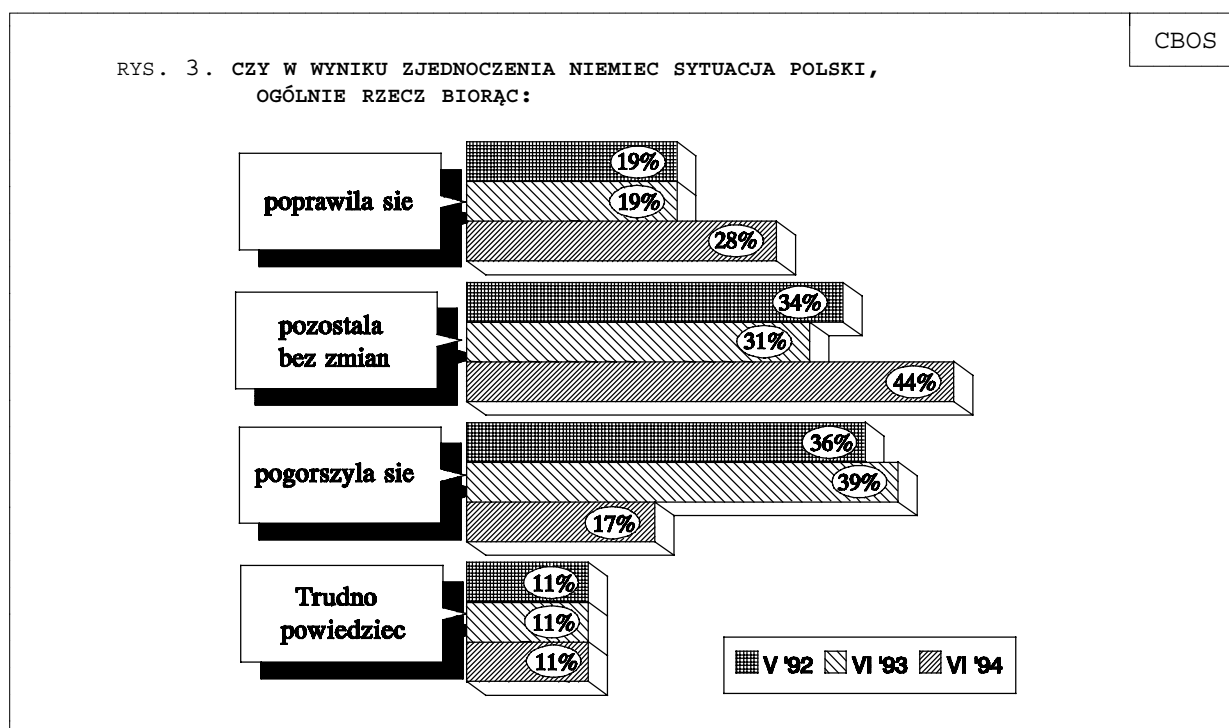
Śród ankietowanych dostrzegających zagrożenia dla niepodległości kraju blisko jedna piąta (18%) nie potrafiła wskazać ich źródła. Być może dla tej grupy respondentów poczucie zagrożenia niepodległości kraju jest projekcją innych niebezpieczeństw obecnych w ich życiu.

---

³ Było to pytanie otwarte. Odpowiadali na nie respondenci, którzy sądzą, że obecnie istnieje zagrożenie niepodległości Polski (N= 374).

Stosunki polsko-niemieckie

Cztery lata po zjednoczeniu Niemiec społeczna ocena tego historycznego wydarzenia wypada pozytywnie z punktu widzenia polskich interesów. Polacy częściej twierdzą, że w wyniku zjednoczenia nasza sytuacja poprawiła się niż sądzą, że uległa pogorszeniu. Najczęściej jednak konstatują brak wpływu zjednoczenia Niemiec na sytuację Polski.

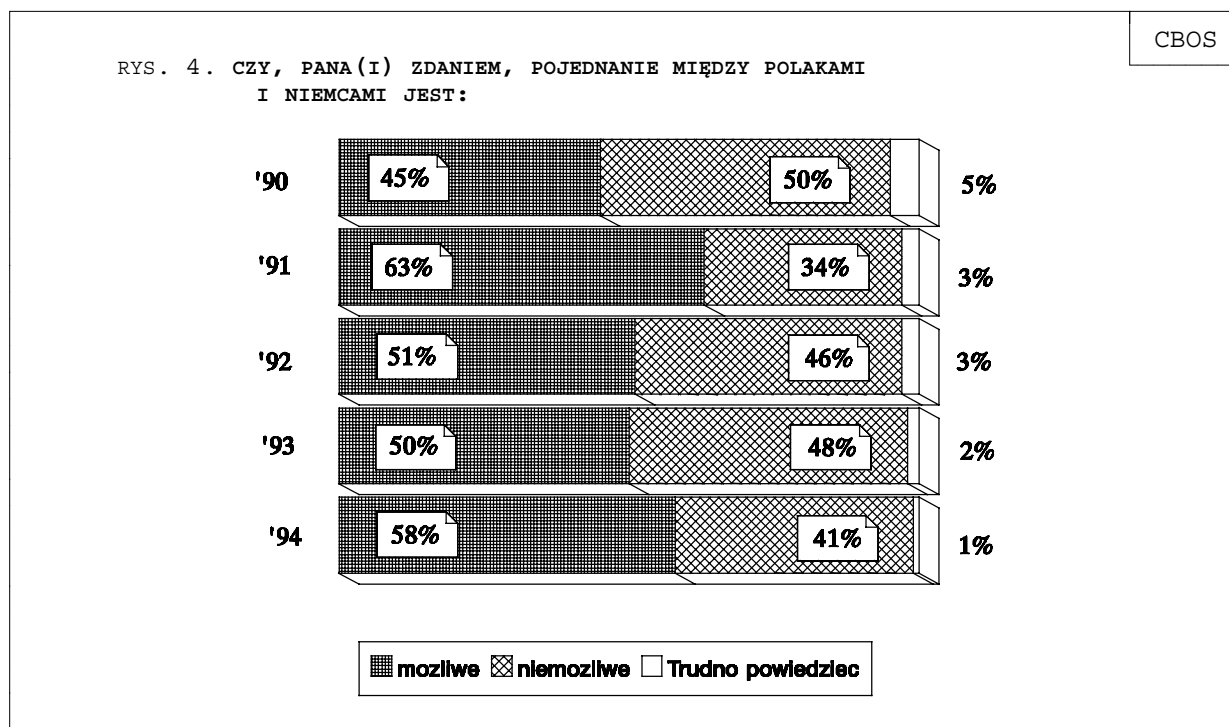
Wyniki kolejnych sondaży wskazują, że zmiana w opiniach dokonała się w ciągu ostatniego roku. Być może coraz mniej adekwatne do sytuacji wydają się społeczeństwu obawy przed dominacją polityczną Niemiec, tym bardziej że po zjednoczeniu jest to nasz największy partner handlowy, ale też kraj, który może uchodzić za sojusznika Polski w jej staraniach o przyjęcie do struktur europejskich.

W ostatnim roku⁴ poprawiły się oceny stosunków polsko-niemieckich. Jak wynika z czerwcowych badań, 85% Polaków chciałoby ścisłej współpracy gospodarczej z Niemcami

⁴ Por. komunikat CBOS "Miejsce Polski w Europie - pożądana partnerzy gospodarczy i polityczni", sierpień '94.

(w porównaniu z rokiem ubiegłym wzrost o 7%), a 78% życzyłoby sobie, by Polska i Niemcy ściśle współpracowały w dziedzinie polityki (wzrost o 15%), przy czym w obu wypadkach ponad połowa badanych pragnęłaby, by ta współpraca miała priorytetowy charakter.

Można się zastanawiać, czy tego rodzaju opinie znajdują odzwierciedlenie w zmianie stosunku Polaków do Niemców. Interesowało nas, czy Polacy są przekonani o możliwości polsko-niemieckiego pojednania.

W porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosło w społeczeństwie przeświadczenie, że pojednanie między Polakami i Niemcami jest możliwe, choć nie osiągnęło ono jeszcze poziomu z roku 1991 roku⁵, kiedy to wyniki były najbardziej optymistyczne.

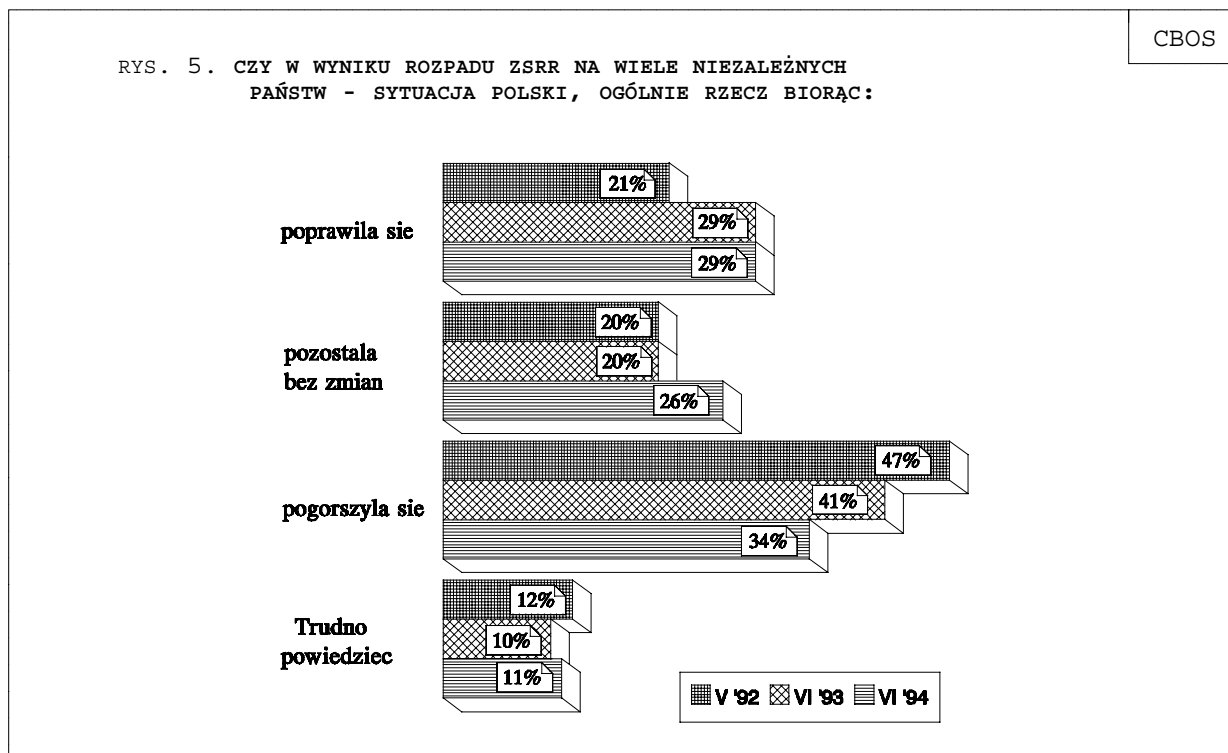
⁵ Badanie przeprowadzono przed wizytą prezydenta Niemiec Romana Herzoga, w czasie której wygłosił przemówienie na placu Krasieńskich w pięćdziesiątą rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego.

O stosunku do pojednania polsko-niemieckiego w dużej mierze decyduje pamięć wojny i okupacji. Osoby, które choćby z dzieciństwa zapamiętały ten okres, są znacznie bardziej sceptycznie nastawione do możliwości pojednania z Niemcami. Przeświadczeniu, że pojednanie jest możliwe, sprzyja wyższe wykształcenie, a także zainteresowanie polityką. Można przypuszczać, że te kategorie respondentów są mniej skłonne powielać negatywne, oparte na stereotypach i resentymentach, opinie o stosunkach polsko-niemieckich. W możliwość przezwyciężenia niechęci i urazów najmocniej wierzą uczniowie i studenci, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, pracownicy fizyczno-umysłowi oraz robotnicy wykwalifikowani. Natomiast do tych, którzy uważają, że polsko-niemieckie pojednanie nie będzie możliwe, częściej zaliczają się prywatni przedsiębiorcy i rolnicy. Pojednanie ma też swój aspekt geograficzny. O tym, że jest możliwe częściej przekonani są mieszkańcy południowo-zachodniej i północnej Polski, gdzie kontakty z osobami pochodzącymi z Niemiec są częstsze, najrzadziej zaś - badani z regionów wschodnich.

Przewidywania rozwoju sytuacji za wschodnią granicą Polski

O ile jeszcze przed rokiem częściej postrzegano zjednoczenie Niemiec jako niekorzystne dla Polski, a obecnie widzi się raczej jego pozytywy, o tyle rozpad ZSRR jest wciąż - choć w znacznie mniejszym stopniu niż rok temu - nieco częściej wiązany z pogorszeniem się sytuacji Polski. Jak można sądzić, na taką opinię wpłynęło załamanie się tamtejszego rynku, rozpad tradycyjnych powiązań gospodarczych i wynikający z tego długotrwały kryzys wielu polskich przedsiębiorstw. Być może wpływa na to również niestabilność polityczna całego regionu i nieprzewidywalność wydarzeń, jakie mogą tam nastąpić.

Trzeba jednak zauważyć systematyczne zmniejszanie się odsetka opinii o niekorzystnym wpływie rozpadu ZSRR na sytuację w Polsce, co, być może, wynika z pewnego oswojenia się z wydarzeniami rozgrywającymi się za naszą wschodnią granicą.

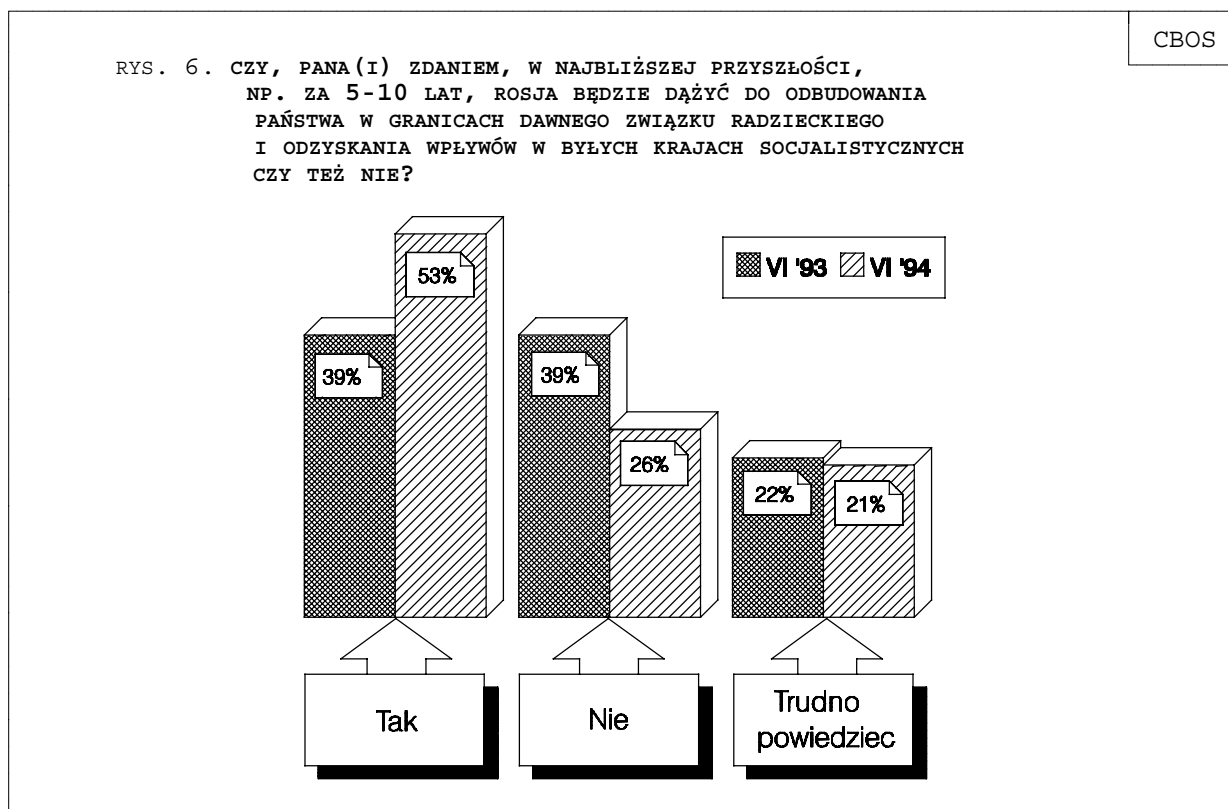
Według przeważającej liczby Polaków wciąż aktualną i najkorzystniejszą dla naszego kraju opcją polityczną na Wschodzie byłoby istnienie samodzielnych i nie powiązanych z Rosją niepodległych państw Ukrainy i Białorusi.

Tabela 1

Jaka sytuacja, Pana(i) zdaniem, byłaby lepsza dla Polski:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VI '93	VI '94
- gdyby Ukraina i Białoruś, sąsiadujące z Polską na wschodzie, pozostały w ścisłym związku z Rosją	15%	16%
- gdyby w ogóle nie były związane z Rosją	60%	61%
Trudno powiedzieć	25%	23%

W stosunku do roku ubiegłego odsetek zwolenników tego poglądu nie uległ zmianie. Z tego punktu widzenia ostatnie wydarzenia w tych krajach wynikające z wyborczych zwycięstw Łukaszenki i Kuczmy, co jest zapowiedzią silniejszych związków z Rosją, nie są dla Polski korzystne.

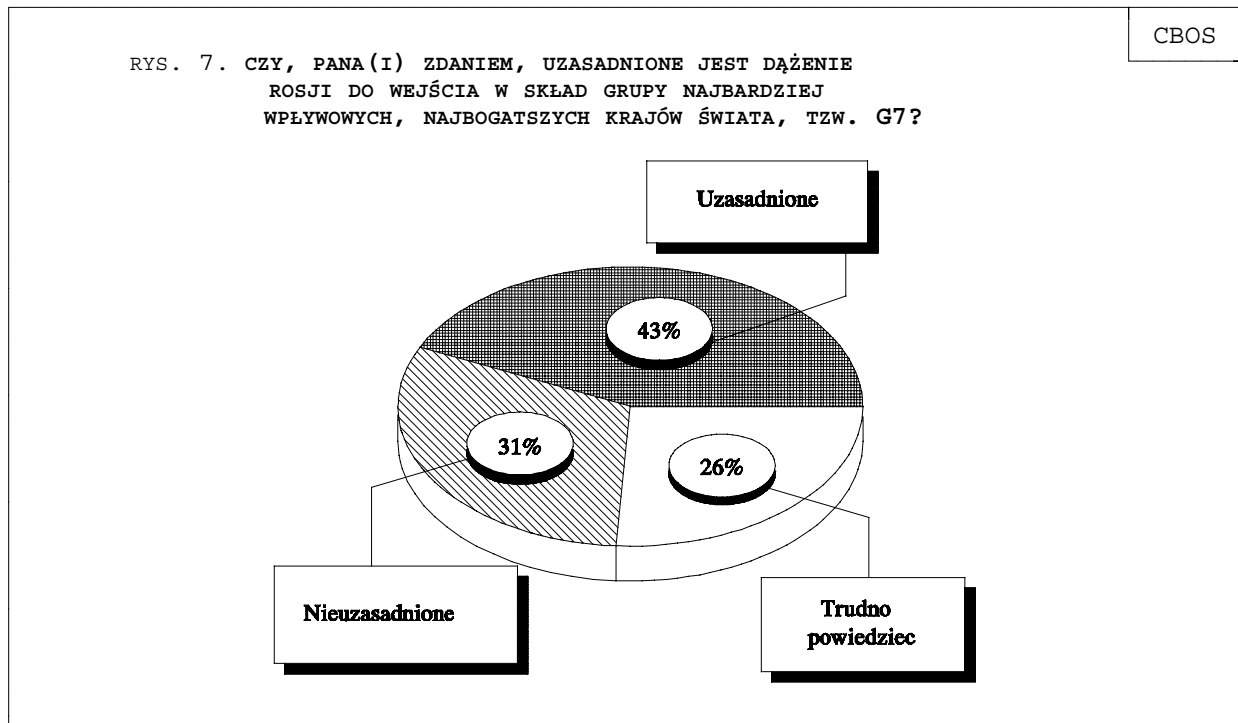
Wydarzenia na scenie międzynarodowej w ostatnim okresie skłoniły ponad połowę badanych do potwierdzenia tezy o wielkomocarstwowym ambicjach Rosji (w porównaniu z rokiem ubiegłym wzrost o 14 punktów procentowych). Zapewne najsilniejszym argumentem za tego rodzaju stwierdzeniem był zdecydowany - mimo początkowych oświadczeń prezydenta Jelcyna - sprzeciw Rosji wobec przystąpienia państw z byłego Układu Warszawskiego do NATO. Oznacza to, że Rosja nie rezygnuje z wpływów w tym rejonie świata.

Mniejszy niż w roku ubiegłym odsetek badanych uważa, że tego rodzaju dążenie Rosji jest nierealne. Imperialnych dążeń Rosji i odbudowy jej wpływów w dawnym bloku wschodnim najbardziej obawiają się osoby z wyższym wykształceniem (72%), a wśród grup

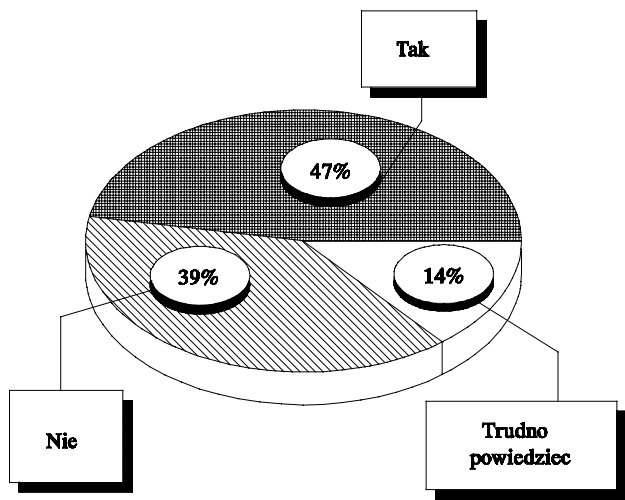
społeczno-zawodowych - kadra kierownicza i inteligencja (65%), pracownicy fizyczno-umysłowi (59%) oraz umysłowi niższego szczebla (58%).

Chcieliśmy poznać opinie ankietowanych, czy potencjał gospodarczy Rosji daje jej podstawę do mocarstwowych dążeń. Poglądy badanych na ten temat były podzielone. Najczęściej stwierdzano, że starania Rosji o wejście w skład grupy najbogatszych krajów świata, tzw. G7, są uzasadnione, jednak blisko jedna trzecia respondentów uznała, że tak nie jest.

Rosja, jak i większość krajów byłego ZSRR przeżywa obecnie głęboki kryzys gospodarczy. Pojawia się pytanie, czy będzie to kryzys długofalowy i przewlekły, podobny do tego, jaki nękał i zniszczył imperium otomańskie w jego schyłkowych dziejach (taką tezę stawiał m.in. Ryszard Kapuściński), czy też kraj ten w miarę szybko się z niego podźwignie i powróci do takiej roli w świecie, jaką spełniał ZSRR. Zapytaliśmy respondentów, czy zgadzają się z opinią, że w najbliższej przyszłości Rosja stanie się obok USA gwarantem porządku światowego.

RYS. 8. POJAWIA SIĘ POGLĄD, ŻE W NIEDALEKIEJ PRZYSZŁOŚCI O LOSACH ŚWIATA BĘDĄ DECYDOWAŁY DWA MOCARSTWA: ROSJA I STANY ZJEDNOCZONE. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) Z TYM POGLĄDEM?

Blisko połowa ankietowanych uważa, że w niedalekiej przyszłości Rosja będzie współdecydować o losach świata. Natomiast ponad jedna trzecia badanych sądzi, że tak się nie stanie. O podziale świata, powtarzającym w jakimś sensie (jeśli nie terytorialnie, to przynajmniej ideowo) porządek jałtański, częściej przekonani są ludzie deklarujący lewicowe poglądy polityczne (55%), zwolennicy opcji prawicowej zaś częściej nie zgadzają się z tym twierdzeniem (49% odpowiedziało "nie"). Interesujące, że "lewicowość" i przekonanie o szybkim odrodzeniu mocarstwowości Rosji - mimo pozornego upadku jednoczącej ideologii - są w naszym społeczeństwie w wyraźny sposób kojarzone.

Jeśli chodzi o grupy zawodowe, o mocarstwowej roli Rosji najczęściej przekonani są rolnicy (56%) oraz kadra kierownicza i inteligencja (53%).

Blisko dwie trzecie ankietowanych jest zdania, że nie istnieje obecnie zagrożenie dla niepodległości Polski.

Wzrosły oczekiwania poprawy stosunków z Niemcami - blisko 60% respondentów wierzy w możliwość pojednania między naszymi narodami.

Większe niż przed rokiem są obawy przed wielkomocarstwowymi ambicjami Rosji. Zdecydowana większość Polaków wolałaby, żeby Ukraina i Białoruś pozostały państwami samodzielnymi i niezależnymi od Rosji. Ponad połowa respondentów jest jednak przekonana, że w najbliższej przyszłości Rosja będzie dążyć do odbudowania swego imperium, a w opinii prawie połowy ankietowanych już w niedalekiej przyszłości o losach świata decydować będą, jak niegdyś, dwa mocarstwa: USA i spadkobierca ZSRR w prostej linii - Rosja.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elblaskie
10 woj. gdanskie
17 woj. koszaliskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. śląskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. plockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krosnińskie
25 woj. nowosadeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy w chwili obecnej istnieje czy też nie istnieje zagrożenie dla niepodległości Polski?

(%)

	Istnieje	Nie istnieje	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	21	68	11	1157
Płeć				
Mężczyźni	19	73	8	499
Kobiety	23	64	14	658
Wiek				
do 24 lat	22	67	11	141
25-34	19	73	9	166
35-44	19	72	9	283
45-54	26	63	11	195
55-64	27	62	11	164
65 lat i więcej	15	68	17	206
Miejsce zamieszkania				
Wieś	21	67	12	439
Miasto do 20 tys.	26	62	12	126
od 21 do 100 tys.	24	66	11	211
101-500 tys.	19	71	10	218
501 tys. i więcej mieszk.	17	73	9	162
Region				
Północny	20	67	13	158
Zachodni	24	70	6	121
Środkowozachodni	21	72	7	173
Środkowy	20	67	13	208
Wschodni	21	64	15	111
Południowo-wschodni	28	61	11	183
Południowo-zachodni	15	72	13	204
Wykształcenie				
Podstawowe	20	64	16	426
Zasadnicze zawodowe	23	67	10	293
Średnie	21	70	9	359
Wyższe	17	78	5	79
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	20	76	4	61
Prac.umysł.niż.szczebla	23	70	7	103
Pracownicy fiz.- umysł.	18	71	11	67
Robotnicy wykwalifikowani	15	75	10	111
Robotnicy niewykwalifik.	22	63	15	72
Rolnicy	23	71	6	81
Prywatni przedsiębiorcy	19	69	12	44
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	21	64	15	401
Uczniowie i studenci	17	73	11	55
Bezrobotni	26	67	7	87
Gospodynie domowe i inni	28	66	6	69
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 750 tys.zł	29	54	17	167
750 tys. - 1249 tys.	22	68	10	263
1250 tys. - 1749 tys.	16	72	12	218
1750 tys. - 2249 tys.	22	69	9	206
2250 tys. i powyżej	18	74	7	275
Ocena własnych war. mater.				
Złe	25	62	12	546
Średnie	19	69	12	424
Dobre	14	79	7	187
Zainteresowanie polityką				
Duże	28	71	1	119
Średnie	19	73	8	446
Małe lub żadne	21	63	16	592
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	16	60	25	52
Raz w tygodniu	20	69	11	683
Kilka razy w roku	24	68	8	272
W ogóle nie uczestniczy	20	67	13	148
Poglądy polityczne				
Lewica	26	69	5	241
Centrum	20	73	7	344
Prawica	21	73	6	194
Trudno powiedzieć	19	60	22	378

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, pojednanie między Polakami i Niemcami jest:
(%)

	możliwe	niemożliwe	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	41	1	1156
Płeć				
Mężczyźni	62	38	0	499
Kobiety	55	44	1	658
Wiek				
do 24 lat	63	37	0	141
25-34	64	36	0	166
35-44	64	35	1	283
45-54	54	46	0	195
55-64	52	47	1	164
65 lat i więcej	49	49	2	206
Miejsce zamieszkania				
Wieś	52	48	1	439
Miasto do 20 tys.	53	44	2	126
od 21 do 100 tys.	60	39	1	211
101-500 tys.	64	36	0	218
501 tys. i więcej mieszk.	66	33	1	162
Region				
Północny	64	34	1	158
Zachodni	55	45	0	121
Środkowozachodni	54	46	0	173
Środkowy	59	39	2	208
Wschodni	45	55	0	111
Południowo-wschodni	53	45	2	182
Południowo-zachodni	67	33	0	204
Wykształcenie				
Podstawowe	49	50	1	426
Zasadnicze zawodowe	59	40	0	293
Średnie	64	36	1	358
Wyższe	74	26	0	79
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	69	31	0	61
Prac. umysł. niż. szczebla	57	43	0	103
Pracownicy fiz. - umysł.	71	29	0	67
Robotnicy wykwalifikowani	69	30	1	111
Robotnicy niewykwalifik.	50	48	2	72
Rolnicy	49	50	1	81
Prywatni przedsiębiorcy	48	52	0	43
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	53	45	2	401
Uczniowie i studenci	74	26	0	55
Bezrobotni	65	35	0	87
Gospodynie domowe i inni	47	52	1	69
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 750 tys. zł	59	40	1	167
750 tys. - 1249 tys.	48	51	1	263
1250 tys. - 1749 tys.	55	45	0	217
1750 tys. - 2249 tys.	60	39	1	206
2250 tys. i powyżej	67	32	1	275
Ocena własnych war. mater.				
Złe	56	43	1	546
Średnie	57	41	1	423
Dobre	64	36	1	187
Zainteresowanie polityką				
Duże	73	27	0	119
Średnie	61	39	0	446
Małe lub żadne	52	46	1	592
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	50	48	3	51
Raz w tygodniu	56	44	1	683
Kilka razy w roku	62	37	1	272
W ogóle nie uczestniczy	63	37	0	148
Poglądy polityczne				
Lewica	58	42	0	241
Centrum	59	41	0	344
Prawica	64	36	0	194
Trudno powiedzieć	53	45	2	377

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, w najbliższej przyszłości, np. w ciągu 5-10 lat, Rosja będzie dążyć do odbudowania państwa w granicach dawnego Związku Radzieckiego i odzyskania wpływów w byłych krajach socjalistycznych czy też nie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	53	26	21	1156
Płeć				
Mężczyźni	54	29	17	499
Kobiety	53	24	24	658
Wiek				
do 24 lat	49	33	18	141
25-34	59	29	12	166
35-44	52	30	18	283
45-54	57	23	20	195
55-64	54	23	23	164
65 lat i więcej	51	18	31	206
Miejsce zamieszkania				
Wieś	53	23	25	439
Miasto do 20 tys.	55	23	21	126
od 21 do 100 tys.	54	24	22	211
101-500 tys.	55	30	15	218
501 tys. i więcej mieszk.	52	33	15	161
Region				
Północny	45	38	17	158
Zachodni	61	25	14	121
Środkowo-zachodni	47	30	23	173
Środkowy	49	33	28	207
Wschodni	51	25	24	111
Południowo-wschodni	65	19	16	183
Południowo-zachodni	55	23	22	204
Wykształcenie				
Podstawowe	49	20	32	426
Zasadnicze zawodowe	57	27	16	293
Średnie	52	32	16	358
Wyższe	72	26	2	79
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	65	29	6	61
Prac. umysł. niż. szczebla	58	27	15	103
Pracownicy fiz.- umysł.	59	25	15	66
Robotnicy wykwalifikowani	49	27	25	111
Robotnicy niewykwalifik.	51	30	19	72
Rolnicy	48	30	22	81
Prywatni przedsiębiorcy	42	46	13	44
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	56	17	26	401
Uczniowie i studenci	47	41	11	55
Bezrobotni	48	33	19	87
Gospodynie domowe i inni	47	30	23	69
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 750 tys. zł	54	20	26	167
750 tys. - 1249 tys.	52	26	22	263
1250 tys. - 1749 tys.	50	28	23	218
1750 tys. - 2249 tys.	55	25	19	205
2250 tys. i powyżej	56	27	17	275
Ocena własnych war. mater.				
Złe	54	23	23	545
Średnie	54	26	20	424
Dobre	49	36	15	187
Zainteresowanie polityką				
Duże	59	36	5	118
Średnie	57	29	14	446
Małe lub żadne	49	21	29	592
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	46	19	34	52
Raz w tygodniu	55	24	21	683
Kilka razy w roku	55	30	15	272
W ogóle nie uczestniczy	46	32	22	148
Poglądy polityczne				
Lewica	55	36	10	241
Centrum	62	24	14	344
Prawica	58	32	10	193
Trudno powiedzieć	43	18	39	378

Tabela 4. Pojawia się pogląd, że w niedalekiej przyszłości o losach świata będą decydowały dwa mocarstwa: Rosja i Stany Zjednoczone. Czy zgadza się Pan(i) z tym poglądem?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	39	14	1154
Płeć				
Mężczyźni	49	41	9	498
Kobiety	45	36	18	656
Wiek				
do 24 lat	40	48	12	139
25-34	41	46	13	166
35-44	47	41	12	283
45-54	54	31	15	195
55-64	56	33	11	163
65 lat i więcej	43	35	23	206
Miejsce zamieszkania				
Wieś	46	35	19	437
Miasto do 20 tys.	45	43	12	126
od 21 do 100 tys.	52	34	14	211
101-500 tys.	48	41	12	218
501 tys. i więcej mieszk.	46	46	8	162
Region				
Północny	49	39	13	158
Zachodni	62	30	8	121
Środkowozachodni	45	39	16	171
Środkowy	47	37	15	208
Wschodni	33	48	19	111
Południowo-wschodni	50	37	12	181
Południowo-zachodni	44	40	16	204
Wykształcenie				
Podstawowe	47	34	19	423
Zasadnicze zawodowe	48	34	18	293
Średnie	48	43	8	358
Wyższe	43	55	1	79
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	53	45	2	61
Prac. umysł. niż. szczebla	45	49	6	103
Pracownicy fiz.- umysł.	47	46	8	67
Robotnicy wykwalifikowani	46	37	17	111
Robotnicy niewykwalifik.	50	37	13	72
Rolnicy	56	28	17	81
Prywatni przedsiębiorcy	33	56	11	43
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	50	32	18	401
Uczniowie i studenci	35	52	13	54
Bezrobotni	44	39	17	87
Gospodynie domowe i inni	41	46	14	68
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 750 tys. zł	45	33	22	165
750 tys. - 1249 tys.	44	40	17	263
1250 tys. - 1749 tys.	47	37	16	217
1750 tys. - 2249 tys.	52	37	11	206
2250 tys. i powyżej	46	45	9	275
Ocena własnych war. mater.				
Złe	49	36	15	543
Średnie	45	39	16	423
Dobre	45	46	9	187
Zainteresowanie polityką				
Duże	50	48	2	119
Średnie	50	41	9	446
Małe lub żadne	45	35	21	589
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	36	38	26	51
Raz w tygodniu	45	40	14	681
Kilka razy w roku	50	37	13	272
W ogóle nie uczestniczy	54	34	12	148
Poglądy polityczne				
Lewica	55	38	6	241
Centrum	51	41	7	341
Prawica	43	49	8	194
Trudno powiedzieć	40	31	29	377